

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Grundriss der Geschichte der Philosophie, Begründet von F. Überweg. Völlig neubearbeitete Ausgabe. Die Philosophie der Antike. Band 3: Ältere Akademie - Aristoteles - Peripatos, hrsg. von H. Flashar, 1983. XXII/645 σελίδες. Τιμή 148 DM.

Μεταξύ 1863 και 1928 είχε στη Γερμανία σε δώδεκα συνολικά εκδόσεις κυκλοφορήσει ένα από τα σημαντικότερα έργα στο χώρο της Ιστορίας της Φιλοσοφίας κάτω από το όνομα του F. Überweg. Αυτή η πολύτομη σειρά αποτέλεσε για δεκαετίες σημείο αναφοράς χάρη στην αντικειμενικότητα και την πληρότητα των πληροφοριών που περιείχε για όλα τα φιλοσοφικά ρεύματα.

Τα τελευταία χρόνια επιχειρείται στη Δ. Γερμανία μια ομαδική προσπάθεια διακεκριμένων φιλολόγων και ιστορικών της φιλοσοφίας για να αναβιώσει αυτή η παράδοση. Στόχος της σειράς είναι να δώσει κατά το δυνατόν πληρέστερα όλες τις πληροφορίες, που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη μελέτη κάθε φιλοσόφου: Πηγές, Εκδόσεις των κειμένων, Συνοπτική ανάπτυξη των απόψεων, Δευτερεύουσα βιβλιογραφία, Επισκόπηση των τελευταίων ερευνών, Επίδραση σε μεταγενέστερους φιλοσόφους, Κατευθύνσεις των συγχρόνων ερευνών.

Ο 3ος τόμος της νέας αυτής σειράς αφορά την φιλοσοφία της αρχαιότητας, και ειδικότερα: 1) την αρχαία Ακαδημία (από τον Σπείσιππο μέχρι τον Κράτη), για την οποία υπεύθυνος συγγραφέας είναι ο γνωστός από την προσπάθεια αποκατάστασης της λεγόμενης «εσωτερικής» διδασκαλίας του Πλάτωνα Καθηγητής της Τυβίγγης H.J. Krämer, 2) τον Αριστοτέλη, για τον οποίο γράφει ο εκδότης του τόμου, καθηγητής του Μονάχου, H. Flashar, 3) την Περιπατητική Σχολή (από τον Θεόφραστο μέχρι τον Ανδρόνικο τον Ρόδιο και τον Νικόλαο Δαμασκηνό), για την οποία γράφει ο Ελβετός καθηγητής F. Wehrli, γνωστός ως εκδότης των πηγών, που αφορούν την Περιπατητική Σχολή.

Σ' αυτό το σημείωμα θα σταθώ κυρίως στο τμήμα που αφορά τον Αριστοτέλη (σελ. 177 έως 457). Ο συγγραφέας δίνει αρχικά μια εικόνα της σημερινής κατάστασης των αριστοτελικών ερευνών, που αναφέρεται κυρίως στις θεωρίες για την εξέλιξη και την χρονολόγηση των αριστοτελικών έργων, στη σχέση του Αριστοτέλη με τον Πλάτωνα, και στις κυριότερες σύγχρονες φιλοσοφικές αναβιώσεις τμημάτων της αριστοτελικής φιλοσοφίας (Σχολή του Heidegger, Tugendhat, Gadamer, J. Ritter, N. Hartmann κ.α.).

Δυστυχώς στην παρουσίαση αυτή, και γενικά σε όλο το έργο, το ενδιαφέρον του συγγραφέα συγκεντρώνεται σχεδόν αποκλειστικά στο γερμανικό χώρο. Οι αριστοτελικές μελέτες του αγγλοσαξονικού χώρου αναφέρονται πολύ συνοπτικά. Ιδιαίτερα χρήσιμοι είναι οι πίνακες που αφορούν α) τη δευτερεύουσα βιβλιογραφία σχετικά με γενικές παρουσιάσεις του αριστοτελικού έργου (σ. 186-189), με την παράδοση και τις εκδόσεις όλων των κειμένων του Corpus Aristotelicum (σ. 193-228), με την δευτερεύουσα βιβλιογραφία σε αναφορά σε συγκεκριμένα αριστοτελικά έργα (294-321), και σε συγκεκριμένες φιλοσοφικές περιοχές

(426-457). Χωρίς να διεκδικούν την απόλυτη πληρότητα, αποτελούν αυτοί οι πίνακες σημαντικό βοήθημα για κάθε φιλολογική, ιστοριοφιλοσοφική, αλλά και συστηματική έρευνα.

Στις σελίδες 223-234 δίνεται μια συνοπτική βιογραφία του Αριστοτέλη. Το σημαντικότερο όμως τμήμα αποτελούν το κεφάλαιο με τον τίτλο «Περιγραφή των έργων του Αριστοτέλη» (236-293) και το κεφάλαιο «Δοξογραφία» (322-425).

Στο πρώτο ο συγγραφέας δίνει μια αρκετά σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα του περιεχομένου όλων των αριστοτελικών και ψευδοαριστοτελικών έργων, που αφορούν κυρίως τη γνησιότητα και χρονολόγηση των επί μέρους έργων. Στο δεύτερο (Δοξογραφία) δίνονται τα κυριότερα σημεία της αριστοτελικής φιλοσοφίας κατά περιοχές: Λογική και γλώσσα, πρακτική φιλοσοφία, ποίηση και πεζός λόγος, πρώτη φιλοσοφία - Θεολογία - Οντολογία - κριτική των ιδεών, Φιλοσοφία και επιστήμη της φύσεως, Ψυχολογία, αντίληψη του κόσμου και επιστημονική συνείδηση.

Παρά τις επί μέρους ελλείψεις που θα μπορούσε κανείς να επισημάνει, αυτό που κάνει ιδιαίτερα ελκυστική αυτή τη «Δοξογραφία» είναι το γεγονός ότι ο συγγραφέας ακολουθώντας μια ισορροπημένη γραμμή στην παρουσίαση των πολλαπλών ερμηνειών της αριστοτελικής φιλοσοφίας, μας δίνει μια εικόνα των κυριότερων προβλημάτων, που καθιστούν επίκαιρα μεγάλα τμήματα του αριστοτελικού έργου, και συχνά επισημαίνει ποιά προβλήματα ή ποιές περιοχές (λ.χ. Τοπικά) προσφέρονται για παραπέρα γόνιμη έρευνα. Η προτίμηση του συγγραφέα στην παρουσίαση της αντιπαράθεσης του σύγχρονου φιλοσοφικού προβληματισμού με τον Αριστοτέλη, αν και αφορά πάλι κυρίως το γεωμανικό χώρο, δίνει μια «συστηματική» διάσταση, που υπερβαίνει τελικά τον φιλολογικό-ιστορικό χαρακτήρα αυτού του τόμου. Η επιστημονικότητα και αντικειμενικότητα, καθώς και η σύνδεση με επίκαιρα φιλοσοφικά προβλήματα εγγυώνται ότι θα αποτελέσει σίγουρα τόσο ο τόμος αυτός, όσο και οι άλλοι που είναι υπό έκδοση, σημείο αναφοράς για πολλά χρόνια.

ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΡΔΑΚΗΣ
ΥΠΟΥΣ. ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΧΑΪΔΕΛΒΕΡΓΗ

Νίκος Δήμου, *Το απόλυτο και το τάβλι*, Νεφέλη, Αθήνα 1984, 174 σελίδες

Με το καλά τυπωμένο και δουλεμένο βιβλίο του ο γνωστός συγγραφέας Νίκος Δήμου έρχεται να μας πει ορισμένα ενδιαφέροντα πράγματα.

Αρχικά στον Πρόλογο (σελ. 9-14) προβαίνει σε ορισμένες διαπιστώσεις: Βλέπει ότι η ακαδημαϊκή φιλοσοφία είναι ξεκομμένη από τη ζωή (9-10), ότι στον κοινωνικό μας χώρο επιπολάζουν ρηχές ιδέες και επικρατούν δημαγωγικές διαθέσεις και ότι τα μαζικά μέσα επικοινωνίας δεν γεφυρώνουν το χάσμα που υπάρχει μεταξύ της ακαδημαϊκής φιλοσοφίας και των καθημερινών προβλημάτων «γιατί δεν έχουν ούτε τους ανθρώπους ούτε τη θέληση να το γεφυρώσουν» (σελ. 12). Ακόμη διαπιστώνει ότι κάποιοι φιλοσοφούντες είναι αδικαιολόγητα ασαφείς και ακατανόητοι, χωρίς αυτό να υπαγορεύεται από τη φύση των θεμάτων με τα οποία ασχολούνται. Υπάρχει πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ των φιλοσόφων και του ευρύτερου κοινού. Γι' αυτό ο συγγραφέας του παρόντος βιβλίου γράφει το έργο του με τέτοιο τρόπο ώστε, χωρίς να εκλαϊκεύει επικίνδυνα, να αποτελέσει «ένα πείραμα επικοινωνίας» (σελ. 12).